

Masarykova cesta 16, 1000 Ljubljana

T: 01 400 52 00

F: 01 400 53 21

Številka: 0070-39/2023
Ljubljana, 23. februar 2023
EVA: 2023-3350-0004
GENERALNI SEKRETARIAT VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE gp.gs@gov.si
ZADEVA: Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja – SKRAJŠANI POSTOPEK – predlog za obravnavo
1. Predlog sklepov vlade:
Na podlagi drugega odstavka 2. člena Zakona o Vladi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 24/05 – uradno prečiščeno besedilo, 109/08, 38/10 – ZUKN, 8/12, 21/13, 47/13 – ZDU-1G, 65/14, 55/17 in 163/22) je Vlada Republike Slovenije na ... seji dne ... sprejela sklep: Vlada Republike Slovenije je določila besedilo Predloga Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja ter ga pošlje v obravnavo Državnemu zboru Republike Slovenije po skrajšanem postopku. Barbara Kolenko Helbl GENERALNA SEKRETARKA
Priloga: <ul style="list-style-type: none">- Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja
Sklep prejmejo: <ul style="list-style-type: none">- Državni zbor Republike Slovenije- Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje- Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo
2. Predlog za obravnavo predloga zakona po nujnem ali skrajšanem postopku v državnem zboru z obrazložitvijo razlogov:
Na podlagi prvega odstavka 142. člena Poslovnika državnega zbora (Uradni list RS, št. 92/07 – uradno prečiščeno besedilo, 105/10, 80/13, 38/17, 46/20, 105/21 – odl. US in 111/21) Vlada Republike Slovenije predlaga, da Državni zbor Republike Slovenije obravnava Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in

izobraževanja po skrajšanem postopku.

Gre za manj zahtevne spremembe in dopolnitve zakona. V skladu z veljavnim zakonom se namreč v dvojezično šolo, ki izvaja prilagojene in posebne vzgojno-izobraževalne programe, lahko usmerijo le otroci z narodnostno mešanega območja. Po novem pa bi to omogočili tudi otrokom s posebnimi potrebami, ki imajo stalno bivališče zunaj tega območja. Družinam, ki bi to želele bi na ta način, olajšali usklajevanje družinskega življenja. Za nekatere otroke je dvojezična šola tudi bližje, kot druge šola, ki izvajajo prilagojene ali posebne programe.

3.a Osebe, odgovorne za strokovno pripravo in usklajenost gradiva:

- dr. Darjo Felda, minister, Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje
- dr. Boris Černilec, državni sekretar, Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje

3.b Zunanji strokovnjaki, ki so sodelovali pri pripravi dela ali celotnega gradiva:

/

4. Predstavniki vlade, ki bodo sodelovali pri delu državnega zbora:

- dr. Darjo Felda, minister za vzgojo in izobraževanje
- dr. Boris Černilec, državni sekretar

5. Kratek povzetek gradiva:

S predlogom sprememb in dopolnitev zakona se daje možnost, da se lahko otroci s posebnimi potrebami v ustrezni prilagojeni in posebni vzgojno-izobraževalni program usmerijo z odločbo o usmeritvi ne glede na občino stalnega bivališča. Črta se določba osmega odstavka 5, člena zakona, na podlagi katere lahko minister, pristojen za izobraževanje, sprejme sklep o dodelitvi programa, kjer določi, da dvojezična osnovna šola, ki izvaja prilagojen program po zakonu, ki ureja usmerjanje otrok s posebnimi potrebami, za učence zunaj narodnostno mešanega območja izvaja tudi prilagojen program s slovenskim učnim jezikom z obveznim učenjem madžarskega jezika največ dve uri tedensko, tako da se ne preseže z zakonom določene največje tedenske obveznosti pouka učencev. Ta določba namreč v praksi nikoli ni zaživela, saj ni izvedljiva...

6. Presoja posledic za:

a)	javnofinančna sredstva nad 40.000 EUR v tekočem in naslednjih treh letih	DA/ <u>NE</u>
b)	usklajenost slovenskega pravnega reda s pravnim redom Evropske unije	DA/ <u>NE</u>
c)	administrativne posledice	DA/ <u>NE</u>
č)	gospodarstvo, zlasti mala in srednja podjetja ter konkurenčnost podjetij	DA/ <u>NE</u>
d)	okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki	DA/ <u>NE</u>
e)	socialno področje	DA/ <u>NE</u>
f)	dokumente razvojnega načrtovanja: <ul style="list-style-type: none">- nacionalne dokumente razvojnega načrtovanja- razvojne politike na ravni programov po strukturi razvojne klasifikacije programskega proračuna	DA/ <u>NE</u>

	– razvojne dokumente Evropske unije in mednarodnih organizacij			
7.a Predstavitev ocene finančnih posledic nad 40.000 EUR: /				
I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu				
	Tekoče leto (t)	t + 1	t + 2	t + 3
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) prihodkov državnega proračuna	/	/	/	/
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) prihodkov občinskih proračunov	/	/	/	/
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) odhodkov državnega proračuna	/	/	/	/
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) odhodkov občinskih proračunov	/	/	/	/
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) obveznosti za druga javnofinančna sredstva	/	/	/	/
II. Finančne posledice za državni proračun				
II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene:				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
/	/	/	/	/
/	/	/	/	/
SKUPAJ			/	/
II.b Manjkajoče pravice porabe bodo zagotovljene s prerazporeditvijo:				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
/	/	/	/	/
/	/	/	/	/
SKUPAJ			/	/
II.c Načrtovana nadomestitev zmanjšanih prihodkov in povečanih odhodkov proračuna:				
Novi prihodki	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1		
/	/	/		
/	/	/		
/	/	/		
SKUPAJ		/	/	

OBRAZLOŽITEV:**I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu**

/

II. Finančne posledice za državni proračun:**II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene:**

/

II.b Manjkajoče pravice porabe bodo zagotovljene s prerazporeditvijo:

/

II.c Načrtovana nadomestitev zmanjšanih prihodkov in povečanih odhodkov proračuna:

/

7.b Predstavitev ocene finančnih posledic pod 40.000 EUR:

Spremembe in dopolnitve zakona ne prinašajo finančnih posledic.

8. Predstavitev sodelovanja z združenji občin:

Vsebina predloženega gradiva (predpisa) vpliva na:

- pristojnosti občin,
- delovanje občin,
- financiranje občin.

DA/**NE**

Gradivo (predpis) je bilo poslano v mnenje:

- Skupnosti občin Slovenije SOS: DA/**NE**
- Združenju občin Slovenije ZOS: DA/**NE**
- Združenju mestnih občin Slovenije ZMOS: DA/**NE**

Predlogi in pripombe združenj so bili upoštevani:

- v celoti,
- večinoma,
- delno,
- niso bili upoštevani.

Bistveni predlogi in pripombe, ki niso bili upoštevani: /

9. Predstavitev sodelovanja javnosti:

Gradivo je bilo predhodno objavljeno na spletni strani predlagatelja:

DA/NE

Gradivo je bilo predhodno objavljeno na portalu E-demokracija dne

DA/NE

10. Pri pripravi gradiva so bile upoštevane zahteve iz Resolucije o normativni dejavnosti:

DA/NE

11. Gradivo je uvrščeno v delovni program vlade:DA/**NE****dr. Darjo Felda
minister**

Na podlagi drugega odstavka 2. člena Zakona o Vladi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 24/05 – uradno prečiščeno besedilo, 109/08, 38/10 – ZUKN, 8/12, 21/13, 47/13 – ZDU-1G, 65/14, 55/17 in 163/22) je Vlada Republike Slovenije na seji dne ... sprejela naslednji

SKLEP

Vlada Republike Slovenije je določila besedilo Predloga Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja ter ga pošlje v obravnavo Državnemu zboru Republike Slovenije po skrajšanem postopku.

Barbara Kolenko Helbl
GENERALNA SEKRETARKA

Prejmejo:

- Državni zbor Republike Slovenije,
- Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje,
- Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo.

**ZAKON
O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA O POSEBNIH PRAVICAH
ITALIJSKE IN MADŽARSKE NARODNE SKUPNOSTI NA PODROČJU
VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA**

I. UVOD

1. OCENA STANJA IN RAZLOGI ZA SPREJEM PREDLOGA ZAKONA

Vzgoja in izobraževanje pripadnikov narodnih skupnosti je sestavni del sistema vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji. Ima pa tudi posebne cilje, ki omogočajo pripadnikom narodnih skupnosti ohranjanje jezikovne in kulturne identitete in razvijanje sožitja med ljudmi, ki živijo na narodnostno mešanih območjih.

V skladu s 64. členom Ustave Republike Slovenije imajo pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti pravico do vzgoje in izobraževanja v svojem jeziku ter pravico, da sodelujejo pri oblikovanju vzgoje in izobraževanja. Zaradi različnih zgodovinskih okoliščin in mednarodnih obveznosti sta se v Republiki Sloveniji razvila dva modela vzgoje in izobraževanja za pripadnike italijanske in madžarske narodne skupnosti.

Na narodnostno mešanem območju, kjer živi italijanska narodna skupnost, poteka vzgojno-izobraževalno delo v vrtcih in šolah posebej v italijanskem jeziku in posebej v slovenskem jeziku. Na tem območju so ustanovljeni vrtci in šole, v katerih poteka vzgojno oziroma vzgojno-izobraževalno delo v italijanskem jeziku, slovenski jezik pa je v teh šolah obvezen predmet. Na teh območjih je v šolah, kjer poteka vzgoja in izobraževanje v slovenskem jeziku, italijanski jezik obvezen predmet, tudi v vrtcih s slovenskim jezikom se otroci seznanjajo z italijanščino.

Na narodnostno mešanem območju, kjer živi madžarska narodna skupnost, pa poteka vzgojno-izobraževalno delo v vrtcih in šolah dvojezično (v slovenskem in madžarskem jeziku). Vsi otroci na tem območju obiskujejo dvojezični pouk.

Vzgoja in izobraževanje za pripadnike italijanske in madžarske narodne skupnosti je sestavni del sistema vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji in poteka na podlagi predpisov, ki urejajo področje predšolske vzgoje, osnovnošolskega izobraževanja, nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja, srednjega strokovnega oziroma tehniškega ter srednjega splošnega izobraževanja. Pogoje za opravljanje ter način upravljanja in financiranja vzgoje in izobraževanja ureja Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 47/15, 46/16, 49/16 – popr., 25/17 – ZVaj, 123/21, 172/21, 207/21, 105/22 – ZZNŠPP in 141/22).

Posebnosti dela vzgojno-izobraževalnega sistema in uresničevanje posebnih pravic pripadnikov narodnih skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja ureja

ta zakon. Tako podrobneje ureja posebne cilje vzgoje in izobraževanja za pripadnike italijanske in madžarske narodne skupnosti, posebnosti organizacije, mrežo vrtcev in šol, prilagajanje javno veljavnih programov, določa pa tudi posebne pogoje za strokovne delavce v vrtcih in šolah, dvojezično poslovanje, financiranje graditve vrtcev in šol.

Ustanoviteljica javnih vrtcev in javnih osnovnih šol za pripadnike narodnih skupnosti je lokalna skupnost, gimnazije, poklicne, srednje tehniške in strokovne šole pa ustanavlja država. Samoupravna narodna skupnost je soustanoviteljica javnih dvojezičnih vrtcev in šol. V svetu javnega dvojezičnega vrtca oziroma javne dvojezične šole morajo biti zastopani pripadniki slovenskega naroda in pripadniki madžarske narodne skupnosti.

Spremembe in dopolnitve Zakona o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja (v nadaljevanju: zakon) so pripravljene na podlagi večletnih pozivov DOŠ Lendava II in Madžarske samoupravne narodne skupnosti občine Lendava, da bi se v dvojezično šolo lahko usmerjali tudi otroci s posebnimi potrebami z enojezičnega območja. Tako bi olajšali usklajevanje družinskega življenja tudi družinam s stalnim bivališčem izven narodnostno mešanega območja, katerih starši delo opravljajo na narodnostno mešanem območju, in bi želeli otroke vključiti v šolo na tem območju.

V skladu z veljavnim zakonom se namreč v dvojezično šolo, ki izvaja prilagojene in posebne vzgojno-izobraževalne programe, lahko usmerijo le otroci z narodnostno mešanega območja.

Veljavni zakon v šestem odstavku 11. člena sicer določa, da imajo starši oziroma skrbniki pravico vpisati otroka v osnovno šolo z italijanskim učnim jezikom oziroma v dvojezično osnovno šolo, tudi če ima otrok stalno oziroma začasno bivališče izven šolskega okoliša te šole. Vendar pa ta določba v primeru otrok s posebnimi potrebami ne velja, saj se otroci s posebnimi potrebami usmerjajo v javne osnovne šole in zavode za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami na podlagi odločb o usmeritvi, ne pa glede na šolski okoliš.

Veljavni zakon v 5. členu daje tudi možnost, da minister, pristojen za izobraževanje, sprejme sklep o dodelitvi programa in določi, da dvojezična osnovna šola, ki izvaja prilagojen program po zakonu, ki ureja usmerjanje otrok s posebnimi potrebami, za učence zunaj narodnostno mešanega območja izvaja tudi prilagojen program s slovenskim učnim jezikom z obveznim učenjem madžarskega jezika največ dve uri tedensko, tako da se ne preseže z zakonom določene največje tedenske obveznosti pouka učencev.

Vendar ta določba ni izvedljiva in v praksi ni zaživela, ker pogoja obveznega učenja madžarščine v okviru sprejetih izobraževalnih programov ni mogoče izpolniti. Predlog izvedbenega načrta je pripravila DOŠ Lendava II, preučila sta ga Zavod RS za šolstvo in Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, vendar se je izkazalo, da predlog ni bil niti strokovno ustrezen niti v praksi izvedljiv.

S pripravljenimi spremembami in dopolnitvami zakona se daje možnost, da se lahko otroci s posebnimi potrebami v ustrezni prilagojeni in posebni vzgojno-izobraževalni program usmerijo z odločbo o usmeritvi ne glede na občino stalnega bivališča. Hkrati pa odpravljamo neizvedljivo določbo o izvedbi izobraževalnih programov s slovenskim učnim jezikom z dodatnim obveznim učenjem madžarščine.

2. CILJI, NAČELA IN POGLAVITNE REŠITVE

2.1. Cilji

Glavni cilj predloga sprememb in dopolnitev zakona je olajšati usklajevanje družinskega življenja tudi družinam s stalnim bivališčem izven narodnostno mešanega območja, katerih starši npr. delo opravljajo na narodnostno mešanem območju, in bi želeli otroke vključiti v šolo na tem območju ali pa je dvojezična šola bližje njihovem prebivališču.

2.2. Načela

Zakon o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja temelji predvsem na načelu dostopnosti vzgoje in izobraževanja za predstavnike narodnih skupnosti v njihovem jeziku. Izhaja tudi iz načela, da je vzgoja in izobraževanje pripadnikov narodnih skupnosti sestavni del sistema vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji. Zakonske rešitve temeljijo na načelu, da je treba ohraniti in zaščititi doseženo raven posebnih pravic narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja, pri tem pa upoštevati mednarodne dokumente, ki urejajo pravice manjšin. Zakon upošteva ustavno določbo, da predpisi in splošni akti, ki zadevajo uresničevanje pravic in položaj samo narodnih skupnosti, ne morejo biti sprejeti brez soglasja predstavnikov narodnih skupnosti.

2.3. Poglavitne rešitve

S predlogom sprememb in dopolnitev zakona dajemo možnost, da se lahko otroci s posebnimi potrebami v ustrezni prilagojeni in posebni vzgojno-izobraževalni program usmerijo z določbo o usmeritvi ne glede na občino stalnega bivališča

3. OCENA FINANČNIH POSLEDIC PREDLOGA ZAKONA ZA DRŽAVNI PRORAČUN IN DRUGA JAVNA SREDSTVA

Predlagane spremembe in dopolnitve zakona ne bodo imele finančnih posledic za državni proračun.

4. NAVEDBA, DA SO SREDSTVA ZA IZVAJANJE ZAKONA V DRŽAVNEM PRORAČUNU ZAGOTOVLJENA, ČE PREDLOG TEGA ZAKONA PREDVIDEVA PORABO PRORAČUNSKIH SREDSTEV V OBDOBJU, ZA KATERO JE BIL DRŽAVNI PRORAČUN ŽE SPREJET

Predlog zakona ne predvideva dodatnih finančnih sredstev.

5. PRIKAZ UREDITVE V DRUGIH PRAVNIH SISTEMIH IN PRILAGOJENOST PREDLAGANE UREDITVE PRAVU EVROPSKE UNIJE

Madžarska

Šolski sistem na Madžarskem se je začel spreminjati v začetku 90. let prejšnjega stoletja. Prvi pomemben dokument je bil Zakon o šolstvu iz leta 1993 (1993-as évi Közoktatási törvény), ki je na novo opredelil osnovno in srednje šolstvo. Po letu 2000 je zakon doživljal številne spremembe. Tudi Madžarska oblikuje svoj šolski sistem vsaj delno po mednarodni standardni klasifikaciji ISCED (International Standard Classification of Education), kljub nekaterim posebnostim.

Danes še velja Zakon o šolstvu 2012, (2012. évi Köznevelési törvény), na osnovi katerega je oblikovan Temeljni nacionalni kurikulum. Ta od leta 2014 zahteva, da se morajo vsi otroci obvezno vključevati v predšolsko vzgojo v vrtcih že od 3. leta starosti. Vrtec obiskujejo do 6. leta, potem gredo v osnovno šolo. Osnovnošolsko izobraževanje traja 8 let.

Temeljni nacionalni kurikulum na osnovi zakona o narodnih in etničnih skupnostih tudi podrobno določa izobraževalne posebnosti za narodnostno šolstvo.

Na podlagi navedenega modela deluje v Porabju pet narodnostnih vrtcev in tri osnovne šole, kjer se izobražujejo učenci slovenske narodnosti. Vsaka šola ima glede t. i. narodnostnega programa in pouka slovenskega jezika kot tudi odnosa do njega svoje posebnosti. Na srednješolski stopnji je slovenski jezik prisoten v Srednji strokovni šoli Béla III. v Monoštru, a le kot narodnostni predmet, h kateremu se dijaki prijavijo, traja pa 3-4 ure tedensko. Tudi na gimnaziji v Monoštru slovenščino poučujejo kot predmet po izbiri dijakov, in sicer v 4- in v 8-letnem programu, 3-4 ure ali kot narodnostni jezik pet ur tedensko. Ta predmet ima enak status kot ostali tuji jeziki, ob koncu šolanja z možnostjo opravljanja mature. Slovenščina kot narodnostna materinščina je v vzgojno-izobraževalnem procesu v Porabju torej prisotna od predšolske vzgoje do srednje šole.

Osnovnošolsko izobraževanje pripadnikov slovenske manjšine v Porabju poteka na treh osnovnih šolah. Prva, Dvojezična osnovna šola Jožefa Košiča Gornji Senik, je v šolskem letu 2005/06 uvedla dvojezični program, kar pomeni, da se, poleg petih ur slovenščine in ene ure spoznavanja slovenstva tedensko poučuje 50 odstotkov vseh predmetov delno dvojezično (dominantni jezik je še vedno madžarščina). Dvojezično se na šoli poučujejo predmeti, za katere ima kadrovske

pogoje. Dvojezičnost so uvajali postopoma, začeli so v prvem razredu, zdaj pa imajo že vsi razredi dvojezični pouk. Druga, Dvojezična osnovna šola Števanovci, je v šolskem letu 2007/08 uvedla dvojezični pouk v prvem razredu, z enakim programom kot gornjeseniška, in ga je prav tako postopno uvajala v višje razrede. Monoštrska Osnovna šola Istvána Széchenyija, zdaj predmetna stopnja skupne OŠ, ki je ob svojem odprtju leta 1989 bila zamišljena kot centralna narodnostna šola, od šolskega leta 2006/07 ni več narodnostna šola, ampak poučuje slovenščino le fakultativno, 1-2 uri tedensko.

K slovenskemu jeziku kot učnemu predmetu s statusom tujega jezika pa se lahko prijavijo tudi dijaki monoštrske gimnazije. Že od leta 1993 imajo možnost opravljati maturo iz slovenščine kot učnega predmeta s statusom tujega ali narodnostnega jezika (dve ravni mature).

Hrvaška

Hrvaški šolski sistem v skladu z zakonodajo omogoča vzgojo in izobraževanje v jeziku in pisavi narodnih manjšin v okviru enotnega vzgojno-izobraževalnega sistema. Modeli vzgoje in izobraževanja narodnih manjšin se lahko izvajajo po celotni izobraževalni vertikali, od predšolske vzgoje, osnovne šole do srednjega izobraževanja.

Pravico do izobraževanja narodnih manjšin zagotavljajo predvsem Zakon o vzgoji in izobraževanju v jeziku in pisavi narodnih manjšin in Zakon o vzgoji in izobraževanju v osnovnih in srednjih šolah ter posredno ključni pravni akti, ki urejajo varstvo manjšin v Republiki Hrvaški, o katerih smo že pisali v prejšnjih poglavjih: Ustava Republike Hrvaške, Zakon o uporabi jezika in pisave narodnih manjšin in Ustavni zakon o pravicah narodnih manjšin.

V skladu z Zakonom o vzgoji in izobraževanju v jeziku in pisavi narodnih manjšin imajo vsi pripadniki narodnih manjšin po celotni vertikali pravico do izobraževanja v svojem jeziku.

Izobraževanje pripadnikov narodnih manjšin v jeziku manjšin se izvaja v posebnih (manjšinskih) šolskih ustanovah, če je učencev dovolj za ustanovitev nove šole. Za manjše število učencev pa se v okviru šol s hrvaškim učnim jezikom oblikuje posebne skupine (razrede) za pouk v jeziku in pisavi nacionalnih manjšin. Tudi če učencev pripadnikov narodnih manjšin po predpisanih državnih pedagoških standardih za oblikovanje novega razreda ni dovolj (najmanj 14 učencev), se lahko oblikuje skupina z manjšim številom učencev. Naziv šolske ustanove, v kateri poteka pouk v jeziku in pisavi nacionalne manjšine, in njen pečat morata biti dvojezična, v hrvaškem jeziku in jeziku manjšine ter zapisan v latinici in pisavi nacionalne manjšine.

Ministrstvo za znanost, izobraževanje in šport Republike Hrvaške je v skladu z zakonodajo (Zakonom o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina) razvilo tri modele in oblike izobraževanja za narodne manjšine, in sicer model A, model B in model C.

Model A – učni jezik je jezik narodne manjšine: po tem modelu se pouk v celoti izvaja v jeziku in pisavi narodne manjšine, obvezno pa je učenje hrvaškega jezika, in sicer v enakem obsegu ur kot učenje jezika manjšine. Model vsebuje vse predmete iz splošnega predmetnika, učenci pa imajo pravico in obvezo učiti se še dodatne vsebine, ki so pomembne za manjšinsko skupnost. Praviloma se ta model izvaja v posebnih, manjšinskih šolskih ustanovah, mogoče pa ga je izvajati tudi znotraj šole s hrvaškim učnim jezikom. V ta model so vključeni učenci, ki pripadajo srbski, italijanski, madžarski in češki narodni skupnosti. Model je primeren predvsem za mnogoštevilne manjšinske skupnosti. Podoben šolski model velja za italijansko manjšino v Sloveniji in slovensko v Italiji.

Model B – dvojezični model: pouk poteka v hrvaškem jeziku ter jeziku in pisavi narodne manjšine. V hrvaškem jeziku poteka pouk pri naravoslovnih predmetih, v jeziku in pisavi narodne manjšine pa pouk pri družboslovnih predmetih. Izvaja se praviloma v šolah s poukom v hrvaškem jeziku, vendar na posebnih oddelkih. Po tem modelu se izobražujejo pripadniki madžarske in češke nacionalne manjšine. Podoben model poznamo v Sloveniji v Prekmurju, kjer živi madžarska narodna skupnost, in v Porabju na Madžarskem, kjer živi (usihajoča) slovenska narodna skupnost.

Model C – jezik manjšine kot izbirni predmet: pouk poteka v hrvaškem jeziku, dodatne ure (dve do pet ur tedensko) pa so namenjene učenju jezika in kulture nacionalne manjšine. Ure se odvijajo po posebnem programu, ki obsega učenje narodne književnosti manjšine, zgodovine, zemljepisa ter glasbene in likovne umetnosti. Ta model se lahko izvaja tako na osnovnošolski kot na srednješolski ravni. Tudi za te (izbirne manjšinske) predmete se vpiše ocena v spričevalo. Obstaja tudi možnost, da del pouka, namenjenega manjšinskim predmetom, obiskujejo tudi učenci drugih šol. Po tem modelu se izobražujejo tudi pripadniki slovenske narodne manjšine (Istra, Kvarner, Varaždinska in Medžimurska županija).

Avstrija

Vodilo avstrijske politike do avtohtonih in z zakonom priznanih narodnih skupin je ubesedeno v osmem členu Zveznega ustavnega zakona. Neuradni prevod člena (uradnega prevoda v slovenščino ni) se glasi:

» Člen 8.

(1) Nemščina je, kljub pravicam, ki so z zveznimi zakoni priznane jezikovnim manjšinam, državni jezik republike.

(2) Republika (zveza, dežele in občine) se priznava k svoji zrasli nastali jezikovni in kulturni raznolikosti, ki se izraža v njenih avtohtonih narodnih skupinah. Jezik in kultura, obstoj in ohranitev teh narodnih skupin je treba spoštovati, varovati in podpirati.«

Na podlagi zgoraj navedene zakonodaje delujejo na avstrijskem Koroškem poleg šol z nemškim učnim jezikom tudi t. i. dvojezične šole z nemškim in slovenskim učnim jezikom. To je regionalna izobraževalna ponudba avstrijskega šolstva in je namenjena predvsem slovenski narodni skupnosti na Koroškem.

Začetki tega modela dvojezičnega šolstva segajo v leto 1945, ko je začasna koroška deželna vlada sprejela Odredbo o novi ureditvi dvojezičnih ljudskih šol v južnem delu Koroške. Z njo je bilo sprejeto načelo, da naj na natančno določenem ozemlju vse otroke poučujejo v nemškem in slovenskem jeziku. Bistven sestavni del Državne pogodbe o ponovni vzpostavitvi neodvisne in demokratične Avstrije z dne 15. maja 1955 so jezikovne pravice slovenske in hrvaške manjšine (7. člen). Pravice vključujejo tudi šolstvo in izobraževanje. Leta 1958 je koroški deželni glavar z uredbo omogočil staršem, da svoje otroke odjavijo od dvojezičnega pouka. Z manjšinskim šolskim zakonom za Koroško (1959) je bila uvedena ureditev, ki prepušča vzgojnim upravičencem odločitev, ali naj njihovi otroci obiskujejo dvojezični pouk ali ne (načelo prijave).

Manjšinski šolski zakon za Koroško je leta 1988 doživel tri bistvene spremembe: v razredih z dvojezičnim poukom se je znižalo najvišje možno število učenk in učencev, olajšana je bila delitev po učnem jeziku in v razredih, kjer so bili poleg k dvojezičnemu pouku prijavljenih učenk in učencev tudi tisti, ki imajo samo nemški učni jezik, je bil uveden sistem pouka z dvema učiteljema. Leta 1990 je sledila naslednja sprememba: če obstaja utemeljena potreba po dvojezičnem pouku tudi zunaj področja, kjer je bila slovenska narodna skupina tradicionalno naseljena, je tak pouk možen (na tej osnovi je bila ustanovljena javna dvojezična ljudska šola v Celovcu).

Pomembni mejniki v razvoju šolstva za slovensko narodno skupino in za dvo- in večjezično izobraževalno ponudbo na Koroškem so bili ustanovitev Zvezne gimnazije in zvezne realne gimnazije za Slovence (v Celovcu, 1957), odprtje Dvojezične zvezne trgovske akademije (v Celovcu, 1990) in graditev dvojezične Privatne višje šole za gospodarske poklice (v Šentpetru pri Šentjakobu v Rožu, 1989).

Italija

V časovnem razmiku, ki ga zamejujeta na eni strani vzpostavitev Zavezniške vojaške uprave (ZVU) v Trstu in Gorici junija 1945 in na drugi strani odobritev zakona št. 38 z dne 23. februarja 2001, so pravno podobo slovenskega šolstva oblikovali akti ZVU, akti Republike Italije in mednarodni dogovori ter dvostranski sporazumi. Pri tem je treba opozoriti na različno obravnavo pravic slovenske manjšine glede na posamezna zemljepisna območja: na Tržaškem in Goriškem so bile leta 1945 slovenske šole ponovno odprte pod okriljem ZVU, v Benečiji, Reziji in Kanalski dolini, ki so bile Italiji vrnjene kmalu po osvoboditvi, pa so Slovenci še naprej ostali brez vsake pravne zaščite in torej tudi brez lastnih šol. Pa tudi v Trstu in Gorici pravni položaj slovenskega šolstva ni bil enak. Medtem ko so prišle slovenske šole na Goriškem že leta 1947 pod italijansko upravo in tam nekako »obvisele v zraku«, pa so šole na Tržaškem do podpisa londonskega sporazuma leta 1954 ostale pod angloameriško jurisdikcijo. Vsebina tega sporazuma in poznejši dvostranski dogovori med Republiko Italijo in Socialistično federativno republiko Jugoslavijo so bili torej pravno zavezujoči le za slovenske šole na Tržaškem. Veljavnost dvostranskih dogovorov s področja vzgoje in izobraževanja je bila raztegnjena na Goriško šele po sporazumu med Italijo in Slovenijo o sodelovanju na šolskem področju, podpisanem v Ljubljani 25. maja 1995.

Če upoštevamo omenjena razlikovanja, smemo torej povojno zgodovino slovenske šole na ozemlju današnje Republike Italije razdeliti v naslednja obdobja: 1) Od ZVU do Londonskega sporazuma (1945-1954); 2) Od Londonskega sporazuma do zakona 1012/1961 (1954-1961); 3) Od zakona 1012/1961 do uresničenja pooblaščenih odlokov (1961-1977); 4) Od uresničenja pooblaščenih odlokov do sprejetja zakona 38/2001 (1977-2001).

V obdobju med letoma 1945 in 2001 se je slovensko šolstvo na ozemlju Republike Italije v pravnem pogledu nedvomno utrdilo. To šolstvo ima zdaj svojo trdno strukturo, ki zajema večino s Slovenci naseljenega ozemlja v Furlaniji - Julijski krajini in Benečiji (pa čeprav je v videmski pokrajini šele v povojih), prvič pa razpolaga tudi z (delno) avtonomno upravno strukturo z lastnim osebjem in odgovornim funkcionarjem. Z imenovanjem vodje Urada za slovenske šole se je prvič zgodilo, da je bil na čelo državnega organa, v celoti namenjenega slovenski manjšini, imenovan visok državni funkcionar iz vrst slovenske manjšine. Urejen je pravni status slovenskega učnega in vodstvenega osebja, načelno je rešeno tudi vprašanje avtonomije slovenskih šolskih zavodov.

Poleg urejenosti pa nudi današnja slika pravnega položaja slovenskega šolstva v Italiji tudi marsikatero nedorečenost in nejasnost. Nekatera vprašanja so rešena le na papirju, a se v praksi ne izvajajo (na primer glasbeno šolstvo, priznanje

sindikata, Deželni šolski svet itd.). Druga vprašanja se v praksi sicer večkrat ugodno rešujejo (na primer sestava razredov, obstoj različnih izobraževalnih smeri itd.), nimajo pa opore v nobenem jasnem in obvezujočem določilu. Pravica do odstopanja od vsedržavnih, za manjšino večinoma prezahtevnih parametrov je namreč zajamčena le za vprašanje šolske avtonomije. Na ostalih področjih je manjšinsko šolstvo s strogo pravnega vidika ranljivo.

Spet druga vprašanja so načelno ali praktično rešena le delno. To je primer Urada za slovenske šole, ki je sicer nedvomno korak naprej glede na stanje izza zakona 932/1973, ni pa slovenski šoli podelil tiste avtonomije, za katero so si po zgledu Južne Tirolske in Doline Aoste več desetletij prizadevali slovenski šolniki, kulturniki in politiki.

V Italiji sta vzdolž meje v slovenskih vrtcih, osnovnih, nižjih in višjih srednjih šolah dva različna učna modela. Prvi je na Tržaškem in Goriškem, kjer so vrtci in šole s slovenskim učnim jezikom, predmetniki in učni načrti so enaki kot na vseh šolah v Italiji, ob slovenščini pa je predmet tudi italijanščina na ravni prvega jezika. V Špetru v Benečiji na Videmskem pa se je pred tremi desetletji izoblikoval dvojezični model, kjer se oba jezika pri pouku izmenjujeta, po principu en človek – en jezik.

Večstopenjske šole, te združujejo vrtce, osnovne šole (razredna stopnja) in nižje srednje šole (predmetna stopnja) imajo svoja ravnateljstva v Dolini, v dveh mestnih četrtih Trsta, na Opčinah, v Nabrežini, Doberdolu, Gorici in Špetru. Šolska mreža je predvsem za vrtce in razredno stopnjo (tridesetih šol) zelo razvejana, pouk na predmetni stopnji pa poteka na desetih šolah. Višje srednje šole (srednja šola) so v Gorici in v Trstu, šest ravnateljstev nudi dijakom pestro izbiro različnih usmeritev.

Zaradi različnega predznanja jezika je pred slovensko šolo v Italiji pomemben izziv, kako v novih okoliščinah razvijati jezikovne in sporazumevalne zmožnosti; že dolgo namreč slovenske šole niso namenjene le Slovencem v Italiji, ampak vsem, ki bi se radi naučili slovenščine ter odraščali v obeh jezikih in kulturah.

Predlog zakona ni predmet usklajevanja s pravnim redom Evropske unije.

6. PRESOJA POSLEDIC, KI JIH BO IMEL SPREJEM ZAKONA:

6.1 Presoja administrativnih posledic

a) v postopkih oziroma poslovanju javne uprave ali pravosodnih organov:

Zakon ne bo imel posledic v postopkih oziroma poslovanju javne uprave ali pravosodnih organov.

b) pri obveznostih strank do javne uprave ali pravosodnih organov:

Zakon ne bo imel posledic pri obveznostih strank do javne uprave ali pravosodnih organov.

6.2 Presoja posledic za okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki, in sicer za:

Zakon ne bo imel posledic za okolje.

6.3 Presoja posledic za gospodarstvo, in sicer za:

Zakon ne bo imel posledic za gospodarstvo.

6.4 Presoja posledic za socialno področje, in sicer za:

Zakon ne bo imel posledic na socialnem področju.

6.5 Presoja posledic za dokumente razvojnega načrtovanja, in sicer za:

Zakon ne bo imel posledic za dokumente razvojnega načrtovanja.

6.6 Presoja posledic za druga področja:

Zakon ne bo imel posledic na drugih področjih.

6.7 Izvajanje sprejetega predpisa:

a) Predstavitev sprejetega zakona:

Sprejeti zakon bo predstavljen na spletni strani Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport.

b) Spremljanje izvajanja sprejetega predpisa

V okviru svojih pristojnosti bo izvajanje sprejetega predpisa spremljalo Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.

6.8 Druge pomembne okoliščine v zvezi z vprašanji, ki jih ureja predlog zakona:

V zvezi z vprašanji, ki jih ureja predlog zakona, ni drugih pomembnih okoliščin.

7. PRIKAZ SODELOVANJA JAVNOSTI PRI PRIPRAVI PREDLOGA ZAKONA:

V razpravo so bili vključeni predstavniki strokovne javnosti in predstavniki zainteresirane javnosti. Predlagane rešitve je pristojno ministrstvo tako pisno kot na sestankih in srečanjih usklajevalo s Pomursko madžarsko samoupravno narodno skupnostjo in Zavodom RS za šolstvo.

8. PODATEK O ZUNANJEM STROKOVNJAKU OZIROMA PRAVNI OSEBI, KI JE SODELOVALA PRI PRIPRAVI PREDLOGA ZAKONA (OSEBNO IME IN NAZIV FIZIČNE OSEBE ALI FIRMA IN NASLOV PRAVNE OSEBE)

Pri pripravi predloga zakona ni sodeloval zunanji strokovnjak oziroma pravna oseba.

9. NAVEDBA, KATERI PREDSTAVNIKI PREDLAGATELJA BODO SODELOVALI PRI DELU DRŽAVNEGA ZBORA IN DELOVNIH TELES

- dr. Darjo Felda, minister za vzgojo in izobraževanje
- dr. Boris Černilec, državni sekretar

II. BESEDILO ČLENOV

1. člen

V Zakonu o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 35/01, 102/07 – Zosn-F in 11/18) se v 5. členu črta osmi odstavek.

2. člen

V 11. členu se za sedmim odstavkom doda novi osmi odstavek, ki se glasi:

»V šolo z italijanskim učnim jezikom oziroma v dvojezično šolo se v prilagojene in posebne vzgojno-izobraževalne programe lahko usmerijo tudi učenci in dijaki s posebnimi potrebami, ki imajo stalno oziroma začasno prebivališče izven narodnostno mešanega območja.«.

KONČNA DOLOČBA

3. člen

(začetek veljavnosti)

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

III. OBRAZLOŽITVE K ČLENOM

K 1. členu:

S črtanjem osmega odstavka 5. člena se odpravlja neizvedljiva določba o izvajanju prilagojenih in posebnih vzgojno-izobraževalnih programov z obveznim dodatnim učenjem madžarščine.

K 2. členu:

Z novim osmim odstavkom 11. člena se daje možnost, da se lahko v ustrezni prilagojeni in posebni vzgojno-izobraževalni program usmerijo z odločbo o usmeritvi otroci s posebnimi potrebami ne glede na občino stalnega bivališča..

K 3. členu:

Določen je rok za začetek veljavnosti zakona, in sicer 15 dni po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

IV. BESEDILO ČLENOV, KI SE SPREMINJAJO

1. Zakon o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja

5. člen (prilagajanje programov)

Programi predšolske vzgoje se za pripadnike italijanske in madžarske narodne skupnosti prilagajajo v skladu s cilji, določenimi s tem zakonom, in omogočajo otrokom ob razvijanju maternega jezika tudi seznanjanje z osnovami slovenskega jezika.

Izobraževalni programi za pripadnike italijanske narodne skupnosti in dvojezični izobraževalni programi se prilagodijo tako, da se dopolnijo:

- cilji vzgoje in izobraževanja,
- pogoji za vključitev,
- predmetnik,
- učni načrti, katalogi znanj in izpitni katalogi.

Programom iz prejšnjega odstavka se dodajo navodila za izvajanje.

S predmetnikom se lahko učencem, vajencem in dijakom določi največ za dve uri večja tedenska obveznost pouka.

Učni načrti, katalogi znanj in izpitni katalogi se objavijo dvojezično.

Za učence in dijake šol z italijanskim učnim jezikom se za vsa tekmovanja iz znanja, ki so financirana ali sofinancirana iz javnih sredstev, razen za tekmovanja iz znanja slovenskega jezika, zagotovijo naloge v italijanskem jeziku, za učence in dijake dvojezičnih šol pa dvojezične naloge, razen za tekmovanja iz znanja slovenskega in madžarskega jezika.

Javno veljavne programe, prilagojene v skladu s tem zakonom, sprejme minister, pristojen za šolstvo, v sodelovanju s pristojnim strokovnim svetom v skladu z zakonom in jih na enak način kot druge javno veljavne programe objavi tudi v jeziku narodnih skupnosti.

Minister, pristojen za šolstvo, lahko s sklepom o dodelitvi programa določi, da dvojezična osnovna šola, ki izvaja prilagojen program po zakonu, ki ureja usmerjanje otrok s posebnimi potrebami, za učence zunaj narodnostno mešanega območja izvaja tudi prilagojen program s slovenskim učnim jezikom z obveznim učenjem madžarskega jezika največ dve uri tedensko, tako da se ne preseže z zakonom določene največje tedenske obveznosti pouka učencev.

11. člen

(šolski okoliš)

Šolski okoliš osnovne šole z italijanskim učnim jezikom oziroma dvojezične osnovne šole je območje, ki je v statutu lokalne skupnosti, na območju katere ima osnovna šola sedež, določeno kot narodnostno mešano območje.

V ustanovitvenem aktu osnovne šole se ne glede na določbo prejšnjega odstavka kot šolski okoliš lahko določi območje celotne občine.

Če je za potrebe italijanske oziroma madžarske narodne skupnosti ustanovljenih več šol, se v ustanovitvenem aktu določi šolski okoliš za vsako šolo. Če ima osnovna šola z italijanskim učnim jezikom oziroma dvojezična osnovna šola podružnico, se v ustanovitvenem aktu določi tudi območje podružnice.

Šolski okoliš lahko sega tudi na območje več lokalnih skupnosti.

Šolski okoliš iz prejšnjega odstavka določi lokalna skupnost, v kateri je sedež šole, ob soglasju lokalnih skupnosti, na območje katerih sega šolski okoliš. Če lokalne skupnosti v šestih mesecih od uveljavitve tega zakona ne dajo soglasja o določitvi šolskega okoliša, ga s soglasjem pristojne samoupravne narodne skupnosti v Republiki Sloveniji, da bi zagotovili vzgojo in izobraževanje, začasno določi vlada.

Starši oziroma skrbniki imajo pravico vpisati otroka v osnovno šolo z italijanskim učnim jezikom oziroma v dvojezično osnovno šolo tudi, če ima otrok stalno oziroma začasno prebivališče izven šolskega okoliša te šole.

Učenec v primeru iz prejšnjega odstavka nima pravice do brezplačnega prevoza, razen če gre za otroka s posebnimi potrebami, ki mu je ta pravica priznana z odločbo o usmeritvi.

V. PREDLOG, DA SE PREDLOG ZAKONA OBRAVNAVA PO NUJNEM OZIROMA SKRAJŠANEM POSTOPKU

Predlaga se obravnava po skrajšanem postopku skladno s prvim odstavkom 142. člena Poslovnika državnega zbora (Uradni list RS, št. 92/07 – uradno prečiščeno besedilo, 105/10, 80/13, 38/17, 46/20, 105/21 – odl. US in 111/21).

Gre za manj zahtevne spremembe in dopolnitve zakona. V skladu z veljavnim zakonom se namreč v dvojezično šolo, ki izvaja prilagojene in posebne vzgojno-izobraževalne programe, lahko usmerijo le otroci z narodnostno mešanega območja. Po novem pa bi to omogočili tudi otrokom s posebnimi potrebami, ki imajo stalno bivališče zunaj tega območja, starši pa npr. delo opravljajo na narodno narodnostno mešanem območju in bi želeli svoje otroke vključiti v šolo na tem območju. Na ta način bi družinam, ki bi to želele, olajšali usklajevanje družinskega življenja.

VI. PRILOGE

/